

CAPISCOL I ALTRES REFLEXIONS PIRINENQUES

Isidor Cònsul

D'entrada, més que no pas presentar *Capiscol*, el llibre de la darrera Trobada d'Escriptors al Pirineu, voldria emmarcar el doble encontre entre escriptors catalans i aragonesos en un context propici com el que s'acaba de plantejar a finals d'octubre del 2008, exactament, el dia 26, a Boí, quan es van reunir Marcelino Iglésias i José Montilla, presidents d'Aragó i Catalunya; el secretari d'Estat de Medi Ambient, Josep Puxeu, i Joaquim Llana, conseller d'Agricultura. De manera conjunta, van presentar un pla pilot per al desenvolupament de les zones rurals de la "Ribagorça Romànica", és a dir, les dues Ribagorces, la catalana i l'aragonesa. Tot i que sembla que només van parlar d'indústria, d'agricultura i sobretot de números (20 milions d'euros, 5 per any, entre el 2009 i el 2012), segur que també ho devien fer, amb els equilibris necessaris, sobre el conegut litigi de fons de les obres d'art de la Franja de Ponent.

Aquest és un tema cantellut, que no s'ha resolt, encara, i per això dono per suposat que hi va ser present. És el cas de les pintures, taules i escultures romàniques de les esglésies de la Franja de Ponent que havien pertangut, fins fa quatre dies al bisbat de Lleida. La força creixent de l'*Opus Dei* a la cúpula del Vaticà va aconseguir que Roma, anys enrere, segregués una ampla zona de la Franja de Ponent, la separés del bisbat de Lleida i l'atorgués a la diòcesi de "Barbastre – Montsó". D'entrada, per fer-ne una diòcesi més important, però també per construir un gran museu d'art romànic a Barbastre. No és debades que Barbastre és el poble de naixement del benemèrit José Maria Escrivà de Balaguer, fundador de l'*Opus Dei*. ¿I de què s'ha de nodrir, tothom es demana, aquest nou museu? Doncs, en bona part, amb més d'un centenar de peces que ara són al museu diocesà de Lleida perquè, des dels anys de la picor, la majoria van ser comprades pel bisbat, abans que qualsevol marxant d'art sense escrúpols ensarronés el "mossèn Tronxo" de torn i se les endugués per quatre rals.

Per sort, això dels museus, diocesans o no, és un afer complex i envoltat d'una embullada trama jurídica. Hi ha altres instàncies, sobretot polítiques, a més de l'església, que també tenen veu i vot perquè, al cap i a la fi, hi ha esmerçat molts diners públics en la seva creació, manteniment i dotació. Gràcies a aquesta complexitat, Catalunya ha pogut respondre amb murrieria a les pressions vaticanes i aragoneses. Allò que en diríem: ja pots xiular, ja, si l'ase no vol beure!

“Quan Catalunya i Aragó han col·laborat”

Tot i això, s'haurà d'arribar a una mena o altra d'acord. I si m'ho miro, des d'aquesta perspectiva, intento també explicar-me la importància de la passada cimera. Intueixo, per la mateixa regla de tres, que el tema més punxegut s'inclourà en aquest marc de col·laboració entre les dues administracions. Me'n vaig acabar de convèncer sentint Marcelino Iglésias, quan va girar l'esguard cap al passat i va afirmar, amb el seu precís català de Bonansa, que *el millors anys de la nostra història són els que corresponen als anys d'entesa i col·laboració entre Aragó i Catalunya.*

Prou que ho sé, que la majoria de polítics són mentiders i que, fet i fet, l'únic que volen és sortir a la foto i guanyar les properes eleccions. Ben mirat, potser no n'hauríem de fer gaire cas de tot plegat. Però vull entendre, ingenu i utòpic com sóc, que el fil de la madeixa que han començat a descabdellar a Boí donarà els seus fruits, que no seran, només, econòmics. Per exemple: suposo que, a partir d'ara només parlarem d'una única Ribagorça, per bé que partida per dues administracions polítiques. Això em fa somiar que la mateixa bondat de l'acord farà retirar del mercat totes les guies i llibres parcials que només parlen de la Ribagorça des d'una de les bandes de la Noguera Ribagorçana. Ara mateix, la realitat ens diu que la majoria de guies de muntanya, llibres de viatge, obres de gastronomia i antropologia, o textos sobre la riquesa del patrimoni romànic conjunt, només acostumen a parlar des d'una de les dues bandes de la noguera. No n'he vist cap, encara, que plantegi al turista culte que després de visitar les esglésies de la Vall de Boí, declarades Patrimoni de la Humanitat, té, a només una quarantena de quilòmetres la meravella d'Obarra i de Roda d'Isàbena. També goso creure que, en virtut d'aquest nou pla, el govern i les autoritats religioses de l'Aragó posaran la mateixa tenacitat en la conservació del propi patrimoni que la que han posat en la reclamació de les peces romàniques per omplir la cassola buida del museu de Barbastre. Ho dic perquè conec més d'una església romànica que amenaça ruïna, a la Ribagorça aragonesa, i encara no em sé avenir que no hi hagi ni una trista indicació a la carretera que informi de la meravella del nucli històric de Muntanyana.

Ara sí, anem a Capiscol

Per sort, la bona gent que governa les Trobades d'Escriptors al Pirineu fa temps que ho tenen solucionat i, l'estiu del 2006, a Bellver de Cerdanya, i el del

2007, a Panticosa, hi van organitzar dos encontres literaris amb escriptors catalans i aragonesos. Van ser trobades presidides per la cordialitat, per establir vincles, per treballar plegats, per conèixer el territori, per debatre idees de present i de futur, i per escriure un relat, un conte històric, o costumista, o un text de dietari, amb el compromís, això sí, que s'emmarqués dins del paisatge i el territori. De la primera trobada va sortir-ne el recull *Portal de Cerdanya* (Proa 2007) i del segon, *Capiscol* (Proa 2008), sempre amb el subtítol "Relats del Pirineu". Tots dos llibres s'han presentat en doble versió, catalana i aragonesa. Vol dir que els relats dels autors catalans s'ha traduït a l'aragonès i també a la inversa, els textos i relats aragonesos s'han traduït al català. Ha estat una forma de col·laboració cultural i intensa que demostra, com també ho fan revistes com "Alazet" o "Ripacurtia", que ens podem entendre, col·laborar i treballar plegats. En les dues trobades i de la banda nostrada hi van participar Marta Alós, Àlex Broch, Lluís Muntada, Carme Riera, Pep Coll, Hèctor Moret, Manel Figuera, Xavier Macià, Maria Antònia Oliver, Màrius Serra i Vicent Usó, entre altres. De la banda aragonesa hi havia Maria Pilar Benítez, Zésar Biec, Fernando Vallés, Ánchel Conte, Chusé Anton Santamaria, Francho Nagore, Ramon Campo i Chusé Inazio Nabarro, entre altres. Repartits uns i altres en cadascun dels dos encontres.

Capiscol. Relats dels Pirineus manlleua el títol del cap de pedra o de fusta que es posa a les façanes de les cases pairals com a senyal de sort i bon auguri. Com a la majoria dels llibres de les trobades n'ha sortit una miscel·lània temàtica amb textos i relats que parlen de maquis i de contraban, sempre amb la postguerra com a teló de fons; uns altres que ho fan sobre la transformació i els problemes de la pagesia i la ramaderia tradicionals, altres que encaren els reptes de la reconversió turística del Pirineu i també n'hi ha d'embadalits per l'emfàtica majestat del paisatge de muntanya. Un dels aspectes més curiosos i interessants és adonar-se com el col·lectiu català fa seus els problemes i temes aragonesos i a la inversa. Una mateixa visió del territori pirinenc, des de dues perspectives complementàries i que aplega un conjunt de quinze narracions, contes, textos i relats.

Isidor Cònsul